herpy

ORMAR

Strumpebandssnok

Thamnophis sirtalis

Thamnophis sirtalis är en smal, dagaktiv och nyfiken orm med ljusa ränder längs kroppen. Den lever vid vatten från södra Kanada genom större delen av USA till norra Mexiko. Den är härdig, håller sig vaken och synlig om dagen och kan leva på upptinade möss, men den är en mästare på att rymma och kräver ett helt tätt terrarium.

Familj: Colubridae Engelska: Common Garter Snake

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**50-100 cm** total längd inkl. svans
Livslängd	**6-10 år**
Aktiv	**På dagen**
Levnadssätt	**Marklevande och semiakvatisk**
Biotop	**Våtmark och tempererad skog och äng**
Svårighetsgrad	**Nybörjare**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**100 × 50 × 50 cm** L × B × H för 1 vuxet djur
Temperatur, dag	**23-27 °C**
Värmeplats	**29-32 °C**
Temperatur, natt	**18-22 °C**
Luftfuktighet	**35-60 %**
Vatten	**Vattenskål**
UVB	**Rekommenderas** Fergusonzon 2
Vintervila	**8-15 °C** 8-16 veckor
Föda	**Ryggradsdjur och maskar/sniglar**
Hålls	**Ensamma eller i grupp**

AVEL

Fortplantning	**Levandefödande**
Könsmogen	**18-24 mån.**
Kullstorlek	**10-40 ungar**
Kullar per år	**1**
Dräktighet	**60-90 dagar**

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Ej listad**
EU-bilaga	**Ej listad**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Thamnophis sirtalis är en smal orm med stora, runda ögon, kölade fjäll och långa ränder längs kroppen. Mönstret varierar mycket: de flesta har gula eller vita ränder på svart, brun eller grön botten, vissa har röda eller orange sidor, och andra är nästan enfärgade eller fläckiga. Artnamnet *sirtalis* är nylatin för "som ett strumpeband" och syftar på randmönstret.

Den genomsnittliga längden är omkring 55 cm, och de största djuren når upp till omkring 130 cm. Honorna är större och kraftigare än hanarna: vuxna honor blir vanligen 70-100 cm, hanarna sällan över 60 cm. En vuxen väger i genomsnitt omkring 150 g. Nyfödda ungar är 15-20 cm långa.

Arten är delad i en lång rad underarter, till exempel *T. s. parietalis* med röda fläckar på sidorna, *T. s. infernalis* från Kalifornien och den blårandiga *T. s. similis* från Floridas västkust. Färgformerna varierar så mycket inom det enskilda beståndet att flera av underarterna är omdiskuterade. Skötseln är densamma för dem alla. *T. sirtalis* är en av Nordamerikas mest utbredda

ormar.

Spottet är svagt giftigt för små byten, men ofarligt för människor; ett bett ger högst lite klåda eller svullnad. Vid fara avger ormen hellre ett illaluktande sekret från kloaken än att bita. Vildfångade djur är ofta försvarsberedda, medan uppfödda djur oftast blir lugna om de hanteras regelbundet.

Läs mer: Köp av djur: uppfödda djur, vildfångst och transport

Utbredning och livsmiljö

Thamnophis sirtalis har den bredaste utbredningen av alla nordamerikanska ormar. Den lever från södra Kanada, bland annat Northwest Territories, Alberta, Saskatchewan, Manitoba, Ontario och New Brunswick, genom nästan hela USA till Mexikanska golfens kust och Texas. Västerut förekommer den ända ut till Stilla havet i Kalifornien, Oregon och Washington, och längs Rio Grande går utbredningen in i norra Mexiko (Chihuahua).

Många underarter är knutna till bestämda områden, till exempel Puget Sound i Washington (*T. s. pickeringi*), Floridas västkust (*T. s. similis*) och San Francisco-halvön (*T. s. tetrataenia*).

> **Naturlig utbredning:** Kanada, Mexiko och USA.

LIVSMILJÖ

Thamnophis sirtalis lever i fuktiga och halvfuktiga livsmiljöer: ängar, skogsbryn, myrar, vattendrag, sjöstränder, diken och trädgårdar nära vatten. Den är dagaktiv och aktiv vid lägre temperaturer än de flesta ormar. Den rör sig mest på marken, klättrar lite och simmar bra, men är inte egentligen vattenlevande. På natten och vid kyla ligger den gömd under stenar, plankor och löv.

I de kalla delarna av utbredningen går ormarna i vintervila från slutet av oktober till mars eller april, ofta många tillsammans i hålor, sprickor och gnagarhål under jorden. Hanarna kommer fram först och väntar på honorna, och parningen sker direkt efter, ofta i så kallade parningsklot där tio eller fler hanar slingrar sig runt en hona. Föda är framför allt grodor, paddor, salamandrar, daggmaskar och fisk, och ungarna tar mest maskar.

Läs mer: Vintervila och årstider

Skötsel

TERRARIET

En vuxen *Thamnophis sirtalis* ska ha ett terrarium på minst 100 × 50 × 50 cm (längd × bredd × höjd), och en hona över 80 cm ska ha 120 × 60 × 60 cm. Arten är aktiv och undersökande och klättrar gärna, så höjd och inredning spelar roll. Ungar under ett år kan hållas i en liten låda på ca 40 × 20 × 25 cm, eftersom ett för stort terrarium får dem att känna sig utsatta. Flytta upp dem i takt med tillväxten.

Bottnen ska vara ren och torr, men absorberande. Aspspån, cypress, kokosfiber eller pappersmassa i ett lager på 3-5 cm fungerar. Hushållspapper och tidningspapper kan användas till ungar och tillfälligt, men är mindre lämpliga för vuxna. Undvik sand, kattsand och ceder, tall och annat aromatiskt trä. Ett lager löv ovanpå håller kvar fukten och ger gömställen.

Använd minst två gömställen, ett i den varma och ett i den svala änden, så små att ormen ligger tätt hopringlad i dem. Grenar, korkbark och robusta växter ger struktur och klättermöjligheter.

Arten är en mästare på att rymma: kan den få huvudet förbi ögonen genom en öppning kommer resten med. Locket ska sitta tätt och vara låst, alla springor och kabelhål ska vara stängda, och nätet ska vara så finmaskigt att en unge på 15 cm inte kan pressa sig igenom. Terrarier med frontdörrar och täta fogar är säkrast. Ta bort träck dagligen, och byt bottensubstratet helt var tredje till fjärde månad.

TEMPERATUR

Det ska finnas en tydlig värmegradient. Solplatsen ska vara 29-32 °C mätt på ytan, den svala änden 23-27 °C och natten 18-22 °C. Värmekällan släcks på natten. Använd en halogenspot över terrariet, och placera ett gömställe med en platt sten eller planka ovanpå under den, så att ormen kan ligga i värmen. Sitter lampan inne i terrariet ska den ha en skyddande korg.

Lufttemperaturer över 33 °C är farliga. En överhettad orm far runt med öppen mun eller ligger i vattenskålen; sätt den genast i svalt, rinnande vatten. Ställ aldrig terrariet i direkt sol, och använd aldrig värmestenar. Mät med en digital termometer med givare på solplatsen och i den svala änden.

På vintern kan dagstemperaturen sänkas till 16-20 °C. För avel, eller om ormen själv slutar äta på hösten, kan den gå i vintervila (se Avel).

Läs mer: Värme och temperatur

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Luftfuktigheten ska ligga på 35-60 %, högst i den svala änden och på natten. Terrariet ska inte vara vått, för ihållande fukt ger blåsor på buken. Spraya lätt vid behov, och lägg fuktig sphagnum i det svala gömstället som ett fuktigt rum för hudömsningen.

Ormen ska ha en vattenskål som är tillräckligt stor för att hela kroppen ska rymmas i den. Den badar ofta, särskilt före hudömsning, och lämnar gärna träck i vattnet. Byt vattnet minst en gång i veckan och genast om det är smutsigt. En vattendel på upp till ca 50 × 30 cm i den svala änden ger plats att simma, men är inget krav.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

LJUS OCH UVB

Arten är dagaktiv och trivs med kraftigt dagsljus. UVB är inte strängt nödvändigt, men rekommenderas och gör ofta ormen mer aktiv. Använd ett T5 HO-rör på 5-6 % (Ferguson-zon 2) som täcker halva terrariet över den varma änden, och sikta på ett UV-index på 2-3 på solplatsen. Med nät mellan rör och orm är avståndet till solplatsen ca 25-30 cm, utan nät ca 30-35 cm; mät helst med en UV-mätare. En LED-list på 6500 K ger vanligt dagsljus och hjälper levande växter.

Ljuset är tänt 14 timmar på sommaren och 10 timmar på vintern, med gradvisa övergångar. Utan UVB ska fodret då och då pudras med ett tillskott med D3-vitamin.

Läs mer: Ljus och UVB Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

UTFODRING

Thamnophis sirtalis tar andra bytesdjur än de flesta ormar: daggmaskar, fisk och gnagare. Insekter som syrsor och mjölmaskar äter den inte. Den bästa kosten är frysta och upptinade möss: de ger full näring utan tillskott, ingen risk för inälvsmask och mer sällsynt och mindre illaluktande avföring, och ormen kan leva på enbart möss. Ungar som är för små för en hel nyfödd mus kan få bitar av frysta nyfödda möss. Gnid bytet med fisk eller daggmask om ormen inte vill ta det, och för det med en pincett, för arten jagar mycket med ögonen.

Ungar som inte vill ta möss kan få daggmaskar skurna i bitar så att de fortfarande rör sig lite, små guppyer eller platyer och bitar av fiskfilé. Flytta över dem på möss så snabbt som möjligt. Använd aldrig röd kompostmask (*Eisenia fetida*), som är giftig för ormen, och inte heller daggmaskar från vägar och golfbanor, som kan innehålla gifter. Daggmaskar saknar kalk.

Fisk kräver eftertanke. Många foderfiskar innehåller tiaminas, ett enzym som bryter ned B1-vitamin, och en fast kost av dem ger en farlig B1-brist. Frysning förstör inte enzymet, och B1-tillskott på fisken hjälper inte. Guldfisk är olämplig. Sarv och laxfiskar som öring och lax är fria från tiaminas och kan användas som filé i en blandad kost, men inte ensamt, eftersom filé saknar näringen från hela fisken. Levande fisk och grodor är den vanligaste källan till inälvsmask; frysta fiskar är ofarliga på den punkten när de har varit frysta i minst 30 dagar. Grodor, paddor och salamandrar bör inte användas.

Bytet får högst vara 1,5 gånger så brett som ormen på det bredaste stället. Nyfödda matas varannan dag och unga djur var 3:e-5:e dag. Vuxna matas en gång i veckan med möss, var 5:e-6:e dag med fisk och två gånger i veckan med maskar. Mata aldrig varje dag, för det ger fetma. Ormar som bor tillsammans matas var för sig, så att de inte tar tag i samma byte.

Vid en kost av maskar och fisk pudras bytet en till två gånger i månaden lätt med kalk, B1-vitamin och D3-vitamin. Använd små mängder, eftersom för mycket kalk och D3 är skadligt. Möss behöver inget tillskott.

Läs mer: Foderdjur: hållning och avel

BETEENDE OCH HANTERING

Thamnophis sirtalis är snabb och nyfiken och blir oftast tam om den hanteras regelbundet från ung. Låt nya djur komma till ro i omkring två veckor, och börja först hantera dem när de äter stadigt. Håll de första tillfällena till högst 5 minuter, och lyft ormen underifrån med platt hand så att kroppen stöds. Den håller sig inte fast som en kvävare och glider lätt ur fingrarna. Tvätta händerna efter hantering.

Vid förskräckelse avger ormen ett illaluktande sekret och kan bita. Bettet är ofarligt men kan ge små rispor. Vildfångade djur är ofta försvarsberedda och bör undvikas.

Arten kan hållas ensam, och den trivs fint så. Den är mer sällskaplig än de flesta ormar, och ungar verkar lugnare tillsammans med andra. Kannibalism förekommer dock, oftast som en olyckshändelse när två ormar tar tag i samma byte. Hålls flera tillsammans ska de vara lika stora och ha ett väsentligt större terrarium, nya djur ska i karantän i 1-2 månader först, och alla matas var för sig. Håll inte hanar och honor tillsammans, om det inte ska bli ungar.

Läs mer: Karantän och hygien

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Honorna är större och kraftigare än hanarna, medan hanarna är smalare. Könet kan fastställas genom sondering, som bara bör utföras av en erfaren hållare eller en veterinär. Hanarna är könsmogna efter omkring 1,5 år och honorna efter omkring 2 år. Honan ska vara i god hull innan hon sätts till avel.

PARNING

Parningen sker på våren, när ormarna kommer ut ur vintervilan. En vintervila på 8-16 veckor vid 8-15 °C ökar fertiliteten och får djuren på parningshumör. Sluta utfodra omkring tre veckor före nedkylningen, så att tarmen är tom, ge ormen ett ljummet bad så att den tömmer sig, och sänk temperaturen gradvis. Temperaturen får aldrig komma under 5 °C. Ormen ska alltid ha tillgång till vatten.

När vintervilan är slut höjs temperaturen gradvis, och efter några dagar erbjuds foder igen. Sätt hanen hos honan, och ta ut honom igen efter några dagar. Hanar kan vägra foder under lång tid under parningstiden. Honan kan spara sperma från en höstparning till våren.

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Thamnophis sirtalis föder levande ungar och lägger inte ägg. Dräktigheten varar 2-3 månader, och ungarna föds från slutet av juli till oktober. En kull är vanligen på 10-40 ungar, stora honor kan få upp till omkring 80. Honan får högst en kull om året.

Ge den dräktiga honan gott om föda, värme och vatten, och håll terrariet lugnt. Efter födseln är hon mager och behöver extra foder den första månaden.

INKUBATION

Det finns ingen inkubation, eftersom ungarna utvecklas i honans kropp och föds levande i ett tunt hölje som de själva bryter sig ur. Den dräktiga honan ska ha samma värmegradient som annars och får inte bli för kall, så att fostren utvecklas jämnt.

Ta bort fosterhinnor och döda ungar snabbt. Ungarna är självständiga från första dagen och liknar små versioner av de vuxna. Honan tar inte hand om dem.

Läs mer: Inkubation av ägg

UPPFÖDNING AV UNGAR

Flytta ungarna till små, helt täta lådor, enskilt eller i små grupper av samma storlek. Lådorna ska ha en varm och en sval ände, hushållspapper som botten, ett gömställe och en låg vattenskål. Ungarna kan pressa sig igenom mycket små springor.

Ungarna äter vanligen efter första hudömsningen. Erbjud bitar av frysta pinkymöss, gärna doftsatta med daggmask eller fisk, och annars daggmaskbitar eller små guppyer och platyer. Utfodra varannan dag i början, och få dem så snabbt som möjligt över på möss. Ungarna växer snabbt och når full storlek efter 3-4 år.

Hälsa och vanliga misstag

Thamnophis sirtalis är härdig, men fel i foder och klimat ger typiska problem:

- Inälvsmask, framför allt från levande fisk, vildfångade grodor och maskar. Mask kan leva i lungan i åratal utan tecken. Symtom är svullnad ut för lungan, ett ihåligt, poppande ljud vid andning, viktminskning eller små knölar under huden. Fryst foder (minst 30 dagar) förebygger. Låt en veterinär undersöka ett träckprov vid nyinköp och vid misstanke.
- B1-brist hos ormar som lever på fisk med tiaminas. Tecken är dålig koordination, att ormen inte kan räta upp sig, senare kramper. Den är dödlig utan behandling, men lätt att behandla: veterinären ger B1-vitamin, och kosten byts till möss eller

fisk utan tiaminas.

- Blåsor på buken (vita, uppsvällda sår) av ständigt fuktig botten. Håll bottnen torr och byt den när den är smutsig.
- Överhettning, om terrariet står i sol eller värmen är för kraftig. Ormen far runt med öppen mun. Kyl ner den genast i svalt, rinnande vatten.
- Ömsningsproblem, särskilt kvarsittande ögonlock eller svansspets. Ge ett fuktigt gömställe under ömsningen.
- Kvalster, som kräver behandling av både orm och terrarium.
- Fetma hos ormar som utfodras för ofta, särskilt med möss.

Ett friskt djur har klara ögon, slät hud och äter villigt. Sök en veterinär med erfarenhet av kräldjur om ormen går ner i vikt, slutar äta utanför vintern, gapar eller andas annorlunda, eller om det kommer knölar på kroppen.

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.